

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 września 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

T. K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 czerwca 2017 r., zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 278 § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie i pominięcie przy rozpoznaniu niniejszej sprawy wiadomości specjalnych zawartych w opinii biegłego z zakresu budownictwa lądowego, wodnego i melioracji R. K. z dnia 9 maja 2016 r. dotyczących okoliczności, czy skarżący w okresie swej pracy w Przedsiębiorstwie [...] w B., tj. od 15 listopada 1974 r. do 31 sierpnia 1994 r. na stanowiskach: stażysty - od 15 listopada 1974 r. do 15 listopada 1977 r., majstra budowy od 16 listopada 1977 r. do 31 grudnia 1985 r., kierownika budowy - od 1 stycznia 1986 r. do 31 sierpnia 1994 r. - wykonywał prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych tudzież pracę polegającą na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i

usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych i samodzielne rozstrzygnięcie przez Sąd drugiej instancji, które z ustalonych w trakcie postępowania dowodowego czynności skarżącego dotyczyły urządzeń melioracyjnych w szczególności ich zakładania lub kontroli nad ich zakładaniem; art. 385 k.p.c., przez jego niezastosowanie i nieoddalenie apelacji organu rentowego, mimo iż była ona bezzasadna; art. 386 § 1 k.p.c. przez jego błędne zastosowanie i dokonanie zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji polegającej na oddaleniu odwołania, mimo iż apelacja organu rentowego była bezzasadna.

Skarżący zarzucił także naruszenie prawa materialnego: art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1270 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) oraz § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43, ze zm.), przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na niezastosowaniu normy prawnej wynikającej z tych przepisów i przyjęcie, że skarżący w spornym okresie nie wykonywał prac przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych ani pracy polegającej na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorze inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace przy zakładaniu tych urządzeń, w konsekwencji czego oddalono odwołanie skarżącego; 108 ust. 1 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 440 ze zm.) - w brzmieniu obowiązującym w czasie odbywania przez skarżącego zasadniczej służby wojskowej przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na niezastosowaniu normy prawnej wynikającej z tego przepisu, skutkujące niezaliczeniem zasadniczej służby wojskowej skarżącego w okresie od 25 kwietnia 1975 r. do 6 kwietnia 1977 r. do jego stażu pracy w warunkach szczególnych (jako pracy przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych).

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na to, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z ustaleniem zakresu kompetencji sądu rozpatrującego sprawę o ustalenie prawa do emerytury

pracownika, który wykonywał prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, do samodzielnego kwalifikowania pracy wykonywanej przez pracownika ubiegającego się o przyznania prawa do emerytury do jednego lub kilku rodzajów pracy wymienionych w załącznikach do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w przypadku, gdy rozporządzenie to posługuje się nazwami czynności lub pracy niemającymi wyznaczonego desygnatu pojęciowego np. „prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych”.

Skarżący wskazał, że ewentualnie, jeżeliby przyjąć, że podstawa przyjęcia skargi do rozpoznania wskazana powyżej nie występuje, to skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przepisy postępowania, tj. art. 278 § 1 k.p.c., uznając, że nie ma obowiązku ani nawet nie zachodzi potrzeba dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu budownictwa wodnego i melioracji celem ustalenia, które z prac wykonywanych przez skarżącego były pracami przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych oraz polegającymi na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz na dozorcze inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace polegające na zakładaniu urządzeń melioracyjnych i samodzielnie ustalając te okoliczności w sytuacji, gdy Sąd pierwszej instancji dopuścił i przeprowadził dowód z opinii biegłego z zakresu budownictwa lądowego, wodnego, i melioracji na okoliczność ustalenia, czy skarżący w okresie pracy w Przedsiębiorstwie [...] w B., tj. od 15 listopada 1974 r. do 31 sierpnia 1994 r. wykonywał prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych, pracę polegającą na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia

skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Gdy idzie o przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) bądź potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), należy wskazać, że, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie mogą stanowić wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04, niepubl.; z 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909; z 25 stycznia 2012 r.,

II UK 232/11, LEX nr 1215437; z 14 marca 2012 r., I PK 185/11, LEX nr 1214540).

Z art. 278 § 1 k.p.c. wynika, że sąd jest zobowiązany zasięgnąć opinii biegłego w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. Oczywiście jest więc, że opinia biegłego jest konieczna tylko wtedy, gdy ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wymaga wiedzy specjalistycznej. O tym zaś, że konieczność taka nie występuje w każdej sprawie tej kategorii świadczą np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2009 r., I UK 201/08 (LEX nr 738338) oraz z dnia 30 marca 2000 r., II UKN 446/99 (OSNAPiUS 2001 nr 18, poz. 562).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Podkreślić też należy, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiście naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego,

lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Należy zauważyć, że w judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się jednolicie, iż przewidziane w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach prawo do emerytury w niższym niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. między innymi wyroki z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX Nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022).

Z tych względów w orzecznictwie Sądu Najwyższego - w przypadku kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynierijsko-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione wymienionej w wykazie (wykaz A, dział XIV, poz. 24 - załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), przyjmuje się, że należy odróżnić czynności administracyjno-biurowe ściśle związane ze sprawowanym dozorem inżynierijsko-technicznym, stanowiące jego immanentną cechę, od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki. W przypadku tych pierwszych czynności nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni nadzór

nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z tym dozorem (por. wyroki: z dnia 30 stycznia 2007 r., I UK 195/07, LEX nr 375610; z dnia 6 czerwca 2006 r., I UK 376/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 203; z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990; z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 195/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 105). W drugim przypadku, wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 376/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 203 oraz powołane wyżej wyroki z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09 i z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08). Zatem w pierwszym przypadku chodzi o czynności administracyjno-biurowe ściśle związane ze sprawowanym dozorem (nadzorem) inżynieryjno-technicznym i stanowiące jego immanentną cechą, w drugim zaś o czynności administracyjno-biurowe związane z innymi obowiązkami, wykraczającymi poza zakres tego dozoru (nadzoru).

Sąd Apelacyjny na podstawie zakresu obowiązków ustalił, że wnioskodawca jako kierownik budowy (od 1 stycznia 1986 r. do 31 sierpnia 1994 r.) wykonywał szereg czynności niezwiązanych ze specjalistycznym dozorem inżynieryjno-technicznym nad pracami przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych i przyjął, że dotyczy to między innymi zawierania umów na dzierżawy placów składowych, kwater dla pracowników zamiejscowych, udziału w przyjmowaniu placu i terenu budowy, w odbiorze końcowym robót, zawierania umów na zakup materiałów, szerokiego konsultowania podejmowanych działań z kierownictwem grupy robót, zleceńodawcami i ewentualnymi podwykonawcami. Już na pierwszy rzut oka oczywiste jest, że nie potrzeba wiedzy specjalistycznej, aby ocenić, że były to prace niestanowiące dozoru inżynieryjno-technicznego nad pracownikami wykonującymi prace polegające na zakładaniu urządzeń melioracyjnych. Doprowadziło to do oceny, że wykonywanie tych czynności uniemożliwiało skarżącemu sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Skoro poprzedni okres (od 16 listopada 1977 r. do 31 grudnia 1985 r., nawet z wliczeniem służby wojskowej) wynosił mniej niż 15 lat, a skarżący nie legitymuje się innym okresem

pracy w warunkach szczególnych, to ustalenia te (dokonane bez naruszenia art. 278 § 1 k.p.c.) były wystarczające do stwierdzenia braku wymaganej przesłanki prawa do emerytury.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.